

De Kleine Beer (ZHL)

Door: Karel van Rijdsijk en Wim van Vliet.

De Kleine Beer (DKB) is eigendom en in beheer van het Zuid-Hollands Landschap (ZHL) en is voor het publiek een niet-toegankelijk gebied.

Het terrein is gelegen aan de noordwest-zijde van het Brielse Meer en bestaat uit moeras met in het midden een open terrein dat omsloten is door bomen en struiken en wordt doorkruist door een kreek. Via een houten brug kan men het open veld betreden.

Karel van Rijdsijk. Foto: Wim van Vliet

Al een aantal jaren zijn de Vogel- en Plantenwerkgroep van de KNNV-afdeling Hollandse Delta (Natuurvereniging Hollandse Delta) voor ZHL actief met inventarisaties en begin 2020 kwam de vraag voor een inventarisatie van dagvlinders. Op een wedervraag of er ook interesse was voor het inventariseren van nachtvlinders werd positief geantwoord.

De levenscyclus van een vlinder is: ei-rups-pop en imago. Dit betekent dat het imago in een paar weken voor nageslacht moet zorgen. De groep "vlinders" is een verzamelnaam van dagvlinders en micro- en macronachtvlinders.

Dagvlinders:

Vliegen overdag (zonnig en temperatuur >15°C) en deze zijn actief tussen april en oktober en zijn te onderscheiden door een knop op het uiteinde van de antenne (voelspriet).

Inventarisatie wordt uitgevoerd door op regelmatige tijden een vastgestelde route te lopen.

Maar ook waarnemingen buiten de route worden genoteerd en gemeld.

Micro- (ook wel motten genoemd) versus macronachtvlinders (resp. ca.1500 en ca. 900 soorten)

Het verschil tussen een micro- en macronachtvlinder is niet de grootte maar een morfologisch verschil: zoals andere vormen van vleugels, voelspriet en kop.

De groepen zijn te verdelen in voorjaar-, zomer-, herfst- en wintersoorten en ze vliegen vanaf 5°C.

Voorbeeld: de kamperfoelie-uil vliegt vanaf

Plakker (man). Foto: Karel van Rijdsijk.

half februari-half mei in één generatie, de eieren worden afzonderlijk afgezet op een stengel van de waardplant (kamperfoelie) en als de rups volgroeid is dan gaat deze in de grond en wordt daar een stevige cocon gevormd.

In de zomer is het grootste aantal soorten waar te nemen en deze hebben ook meestal meerdere generaties.

In beide groepen zitten ook nachtvlinders die uitsluitend overdag vliegen: zogenaamd dag- en nachtactief.

Gebruikte methodes voor een inventarisatie.

- 1: Lopend/ struinend: over de paden en door het open veld struinen om zo de vlinders op te jagen.
- 2: Led-emmers: ontworpen door de Vlinderstichting om het "vlinderen" onder een breder publiek meer bekendheid te geven. Dit is de mogelijkheid om op een simpele en flexibele manier vlinders te kunnen vangen. Bestaat uit een emmer, lege eierdozen, gat in het deksel voor trechter met set Led-lampjes (ca 400 nm) en voeding via een powerbank.

Wij gebruiken 3 Led-emmers en deze worden 's middags op 3 verschillende plekken neergezet of aan een boom gehangen en de volgende ochtend gecontroleerd.

- 3: Vangpotten met feromonen: eigenlijk ontworpen voor gebruik bij bestrijding van ongedierte (bijvoorbeeld tripsen) in kassen en gebaseerd op het uitgescheiden feromoon van het vrouwtje voor het aantrekken van manlijke exemplaren (geen man dan ook geen bevruchting).

Wij gebruiken deze techniek voor het vangen van zogenaamde wespvlinders zoals populierenwespvlinder, wilgenglasvlinder en appelglasvlinder.

- 4: Laken met lamp: Nog steeds de beste methode, maar wel vermoeiend en arbeidsintensief om het equipment door

het blubberige pad en over een afstand naar het veld te brengen en in het donker weer op te ruimen.

Statief met daaraan opgehangen een gespannen laken, minimaal een HPL-lamp 125W en, bij gebrek van een stopcontact, noodgedwongen aangesloten aan een aggregaat (220V).

Vangpot met feromoon. Foto: Wim van Vliet.

Overzicht waarnemingen.

Op jaarbasis valt het aantal waargenomen soorten misschien tegen, mede veroorzaakt door de weersomstandigheden: hittegolven, stormen en plensbuien.

Maar alles bij elkaar gezet (2020-2023) is het best een leuke lijst.

Overzicht van aantal waargenomen soorten

jaar	2020	2021	2022	2023	2020-2023
dag	14	15	11	12	18
macro	90	79	95	104	188
micro	27	21	49	51	91

Determinatie.

Waarneming.nl is een "open" invoerportaal (waarnemingen kunnen door iedereen worden ingezien). Het determineren van flora en fauna is de laatste jaren ook veranderd:

vroeger met behulp van diverse veldgidsen en tegenwoordig ook digitaal (Waarneming.nl > ObsIdentify). Door het invoeren van een opname in de app wordt een mogelijke identificatie getoond. Voor een juiste herkenning is wel een duidelijke opname noodzakelijk en blijft het toch een indicatie. Alle ingevoerde waarnemingen worden alsnog beoordeeld door een erkende validator.

Invoer waarnemingen via Telmee/NDFF.

Telmee/NDFF is persoonsgebonden invoerportaal (alleen eigen waarnemingen zijn zichtbaar).

De waarnemingen van de "looproute" gaan naar de Vlinderstichting en de nachtvlinders (micro en macro) worden gemeld aan Telmee/NDFF.

Alle gevalideerde waarnemingen worden vervolgens doorgestuurd naar BIJ12: zij verzorgen het beheer van "kennisdocumenten van de soorten"

Klimaatverandering

In de afgelopen vier jaar waren er best moeilijke tijden voor flora en fauna: stormen, hittegolven gevolgd door droogte, plensbuien en soms twee keer herfst in een jaar.

Verbanden tussen insecten en planten.

Flora en insecten vormen een twee-eenheid: planten zijn afhankelijk van bestuiving door bijvoorbeeld bijen, hommels en zweefvliegen, zij gebruiken de nectar van de bloemen als voeding.

Vlinders zijn voor voeding ook afhankelijk van de nectar van de bloemen, maar gebruiken de planten, struiken en bomen ook als waardplant (voedselplant van rups).

De plantensoorten zijn nogal selectief ingesteld: een aantal soorten opent hun bloemen alleen overdag, bijvoorbeeld een teunisbloem opent pas tegen de avond en een leeuwenbek doet zijn bek niet open! Vlinders gebruiken de op dat moment voorradige nectar van de bloemen als voeding en voor voeding van rupsen een plant als waardplant.

Relatie flora met waargenomen vlindersoort.

De populatie van een vlindersoort is afhankelijk van aanwezigheid van de waardplant. Door het koppelen van de vlindersoort aan de waardplant krijg je inzicht in de flora van de biotoop.

Deze relatie is wederkerig en is ecologisch gezien van grote waarde!

Beide schrijvers zijn niet alleen geïnteresseerd in vlinders maar ook in planten en vogels.

Bijkomende interesse is ook fotografie en dit is bij identificatie van nachtvlinders soms onontbeerlijk.

Waargenomen planten

Diverse orchideeën (grote en kleine keverorchis, moeraswespenorchis, bijenorchtis), parnassia, addertong en teer guichelheil (tenella).

Bijkomende waarnemingen

Sporen van bever: afgeknaagde boomstammen en sleepsporen, uitwerpselen van vos en een passerende ree.

De Kleine Beer heeft een rijke flora en fauna en is door de kleine oppervlakte een zeer kwetsbaar natuurgebied en is dus begrijpelijk niet toegankelijk voor het publiek

Karmozijnrood weeskind. Foto: Wim van Vliet.

Kleine vos. Foto: Karel van Rijdsdijk.